

Wieloośrodkowa Polska a odporność na kryzysy militarne

Mieczysław Cieniuch

Generał Sił Zbrojnych RP w stanie spoczynku, b. ambasador RP w Turcji

Bezpieczeństwo państwa ma bezpośredni związek z Polską wieloośrodkową. Obejmuje bowiem nie tylko działania zbrojne w sytuacji zagrożenia, ale też rozwój gospodarki, kultury, edukacji czy ochrony zdrowia. Jego szerokie spektrum wymaga systematycznego sporządzania analiz oraz ocen specjalistycznych. Uwzględniając fakt, że obecnie wojny prowadzi się również przy pomocy pieniędzy, bogactw naturalnych, dyplomacji i propagandy, należy być gotowym na nierzadko burzliwą dyskusję na ten temat. Zdaje się jednak, że pogłębiona refleksja wokół idei wieloośrodkowej Polski w kontekście budowania odporności na kryzysy militarne stwarza szansę na lepsze zrozumienie tego wieloaspektowego zagadnienia. W jaki sposób kształtować bezpieczeństwo Polski w oparciu o wieloośrodkowość?

Ze względu na dynamicznie zmieniającą się sytuację geopolityczną naszego państwa, w tym sąsiedztwo z krajem, na terytorium którego ma miejsce pełnoskalowy konflikt zbrojny, temat bezpieczeństwa jest coraz częściej poruszany w debacie publicznej. Bezpieczeństwo narodowe należy obecnie rozumieć bardzo szeroko – obejmuje ono nie tylko obronę kraju, ale również tworzenie warunków do rozwoju ekonomicznego, kulturalnego i innych obszarów działalności państwa. To egzystencjonalna potrzeba i niezbywalna wartość narodowa oraz cel działania organów państwowych, samorządowych, społecznych i innych. Obywatele niezmiennie oczekują od państwa wielopłaszczyznowego bezpieczeństwa i możliwości rozwoju, rozumianego jako dobra edukacja, ochrona zdrowia, pomnażanie dorobku obecnego i przyszłych pokoleń. Obowiązkiem państwa jest sprostać tym oczekiwaniom i nadawać im odpowiednie priorytety. Należy pamiętać, że bezpieczeństwo to proces, a nie stan stały, przez co powinien podlegać częstym analizom w celu jego udoskonalania.

”

Bezpieczeństwo narodowe należy obecnie rozumieć bardzo szeroko – obejmuje ono nie tylko obronę kraju, ale również tworzenie warunków do rozwoju ekonomicznego, kulturalnego i innych obszarów działalności państwa. To egzystencjonalna potrzeba i niezbywalna wartość narodowa oraz cel działania organów państwowych, samorządowych, społecznych.

Ciągłym zmianom podlegają również zagrożenia. Zasada jest prosta: im wyższy poziom zagrożenia, tym niższy poziom bezpieczeństwa. Obecnie poziom zagrożeń różnego typu, w tym militarnych, jest wyjątkowo wysoki. Z europejskiej perspektywy bezpieczeństwo obejmuje sześć obszarów: militarny, ekonomiczny, energetyczny,

ekologiczny, społeczny i informacyjny. Współczesne zagrożenia nie mają wyraźnie zaznaczonych granic i charakteryzują się hybrydowością. W dobie kryzysu, który obecnie przechodzimy, konflikt przez długi czas może mieć charakter podprogowy i dopiero w końcowej fazie przejść w wojnę konwencjonalną.

Odporność na kryzysy militarne związana jest z oceną zagrożeń w tym obszarze i bezpieczeństwem militarnym państwa. Zasadniczym niebezpieczeństwem dla Polski jest imperialna polityka i ekspansywność Federacji Rosyjskiej na arenie międzynarodowej. Agresja przeciwko Ukrainie spowodowała, że społeczność międzynarodowa bardziej jednoznacznie i negatywnie ocenia wszelkie działania zarówno hybrydowe, jak i te poniżej progu wojny. To dobra informacja dla Polski, która znajduje się pod nieustanną presją ze strony wschodniego sąsiada. Fundamentami naszego bezpieczeństwa militarnego są zatem:

- siła obronna państwa, w tym system wojskowy zdolny skutecznie odstraszać agresora. Siły Zbrojne RP muszą być dobrze wyposażone, dysponować wystarczającymi zasobami logistycznymi, odpowiednim liczbowo i wyszkolonym stanem osobowym oraz przygotowanymi rezerwami;
- członkostwo w Sojuszu NATO, wraz z większością naszych sąsiadów, które zasadniczo zwiększa nasze bezpieczeństwo. Możliwość wyprzedzającego rozmieszczenia odpowiednich wojsk sojuszniczych na naszym terytorium stanowi wiarygodną siłę odstraszenia;
- członkostwo w Unii Europejskiej i czynny udział w jej polityce obronnej i bezpieczeństwa, co pozwala zachować wysoki poziom w tzw. cywilnych sferach bezpieczeństwa, ale sprzyja również rozwojowi krajowego przemysłu obronnego. Umożliwia też zaplanowanie efektywnych „łańcuchów dostaw” w czasie kryzysu i wojny;
- strategiczne partnerstwo ze Stanami Zjednoczonymi, które umożliwia zakupy nowoczesnego sprzętu dla Sił Zbrojnych RP, pozwala na stałą obecność wojsk amerykańskich na „wschodniej flance” Sojuszu i stanowi zasadniczy element odstraszenia agresora;
- dążenie do zachowania i umacniania suwerenności Ukrainy, uniemożliwiające odtworzenie imperialnych zdolności Rosji. Jest to ważny interes zarówno Polski, jak i całej Europy.

”

Fundamentami bezpieczeństwa militarnego Polski są: dobrze wyposażone i wyszkolone Siły Zbrojne RP, członkostwo w Sojuszu NATO, członkostwo w Unii Europejskiej, strategiczne partnerstwo ze Stanami Zjednoczonymi oraz dążenie do zachowania i umacniania suwerenności Ukrainy.

Opierając się na ww. fundamentach, bezpieczeństwo militarne Polski (obrona narodowa) obejmuje efektywne wykorzystanie tego potencjału, redukcję zagrożeń militarnych, adekwatne reagowanie oraz właściwe im przeciwdziałanie.

Kształtowanie bezpieczeństwa jest zadaniem strategii, czyli teorii i praktyki wprowadzanej przez głównego decydenta, w tym ustalanie celów bezpieczeństwa i sposobów ich osiągnięcia. Do podstawowych instrumentów strategii bezpieczeństwa zaliczamy: dyplomację (publiczną i niepubliczną), potencjał informacyjny (publiczny i niepubliczny, jawny i niejawny), siły zbrojne, potencjał ekonomiczny (państwowy i prywatny)¹.

Z punktu widzenia fundamentów bezpieczeństwa militarnego oraz strategii bezpieczeństwa wielośrodkowość stanowi wartość dodaną i dobrze koreluje z wojskową zasadą „rozśrodkowania”, która jest obecna w każdej działalności militarnej. Rozśrodkowanie pozwala na ograniczenie strat, zmusza przeciwnika do rozproszenia wysiłku oraz maskuje przyszłe ruchy (powtórne ześrodkowanie wysiłku). Działa tu zasada, która brzmi: „nie należy wkładać wszystkich jajek do jednego koszyka” lub – bardziej wojskowa – „maszerujemy oddzielnie, a uderzamy razem”. Rozśrodkowany potencjał przemysłowy, naukowy, demograficzny itd. jest wskazany dla zwiększania

¹ Zj. ang. DIME: *diplomacy, information, military, economics*.

potencjału obronnego i jego efektywnego wykorzystania. Szczególnie użyteczne jest rozproszenie potencjału ekonomicznego i demograficznego, bo to pozwala na jego rozmieszczenie bliżej rozśrodkowanych wojsk. Ramię zaopatrzenia materiałowo-technicznego oraz dostarczania stanów osobowych będzie krótsze, co oznacza niższe koszty oraz krótszą ekspozycję na oddziaływanie przeciwnika, czyli większe prawdopodobieństwo dotarcia we właściwe miejsce w określonym czasie. Równomierny rozwój kraju zwiększa dostęp wszystkich żołnierzy i ich rodzin do nauki, zasobów, miejsc pracy, co sprzyja akceptacji wymogów służby wojskowej.

Wieloośrodkowość stanowi wartość dodaną i dobrze koreluje z wojskową zasadą „rozśrodkowania”, która pozwala na ograniczenie strat, zmusza przeciwnika do rozproszenia wysiłku oraz maskuje przyszłe manewry. Rozśrodkowany potencjał przemysłowy, naukowy, demograficzny jest wskazany dla zwiększania potencjału obronnego i jego efektywnego wykorzystania.

W prawidłowej ocenie znaczenia wieloośrodkowości dla zapewnienia odporności na kryzysy militarne istotną rolę odgrywają uwarunkowania geograficzne i ekonomiczne Polski. Warunki geograficzne fizyczne, przestrzenne i społeczno-gospodarcze, kształtujące wewnętrzne uwarunkowania bezpieczeństwa państwa, można opisać w następujący sposób:

- terytorium kraju – ma kształt przestrzenny koła, co jest korzystne dla obrony i zarządzania państwem. Granice na kierunku wschodnim i zachodnim są otwarte i przebiega przez nie oś geograficzna Europy, przez co kontrola przepływu ludności i towarów jest utrudniona i wymaga rozbudowanej i kosztownej infrastruktury. Wschodnia granica jest jednocześnie granicą NATO i UE;
- liczba ludności – klasyfikuje Polskę w grupie średnich krajów europejskich, natomiast przyrost naturalny jest bardzo niski (mężczyzn w wieku 18–49 lat żyje w naszym kraju zaledwie 8 mln);
- warunki fizyczno-geograficzne – rzeki krótkie, proste, o łagodnych brzegach, biegnące w jednym kierunku, które stanowią zagrożenie powodziowe. Sieć drogowa, w stosunku do Europy, nadal wymaga rozbudowy (80km/100 km²). Mosty, które wymagają wzmocnienia, kanalizują przemieszczanie wojsk;
- zalesienie (ok. 33% terytorium) – pozwala na wykorzystanie jego możliwości ochronnych i maskujących;
- rolnictwo – dobrze rozwinięte, zabezpiecza samowystarczalność żywnościową;
- surowce energetyczne – nie zabezpieczają samowystarczalności i tym samym bezpieczeństwa energetycznego;
- przemysł obronny – raczej nie zabezpiecza potrzeb.

Z tego niepełnego wyliczenia uwarunkowań wynika, że zadań do realizacji w obszarze przygotowania do ewentualnego konfliktu militarnego jest wiele i są one mocno rozproszone. Wieloaspektowość misji wymusza zaangażowanie wielu podmiotów, posiadających duże, regionalne i lokalne, kompetencje.

O autorze

Gen. w st. spocz. **Mieczysław Cieniuch** – od 1970 r. służył w Siłach Zbrojnych RP. W czasie 43-letniej służby zajmował stanowiska dowódcze na różnych poziomach organizacyjnych, od dowódcy plutonu, kompanii, pułku, dywizji, po stanowiska sztabowe na poziomie batalionu, pułku, dywizji, Pomorskiego Okręgu Wojskowego i Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Studiował na kilku uczelniach w kraju i za granicą. Służbę wojskową zakończył w 2013 r. na stanowisku Szefa Sztabu Generalnego. Następnie kontynuował aktywność zawodową w służbie dyplomatycznej jako ambasador Polski w Ankarze. Obecnie na emeryturze.

Partnerzy

SAMORZĄD
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

GDAŃSK

Pomorski Fundusz Rozwoju
sp. z o.o. z siedzibą w Gdańsku

Spółka Samorządu
Województwa Pomorskiego

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

marites
ELECTRONIC COMPONENTS

Partnerzy numeru

100 | **BGK**
POLSKI BANK
ROZWOJU
1924 - 2024

PFR
Polski Fundusz Rozwoju